

Jak vést žáky k autonomii a podporovat vnitřní motivaci?

- **Podpora kompetence a autonomie** – snažíme se žáky aktivizovat, nechat jim prostor, aby co nejlépe v hodinách aktivně pracovali (mluvili, diskutovali, prezentovali, spolupracovali atd.). V hodinách nedominujeme, podporujeme jejich kreativitu a vlastní iniciativu. Zohledňujeme individuální zájmy žáků, jejich tempo a styl učení.
- **Pozitivní zpětná vazba spojená s autonomní kontrolou** - vytváříme příležitosti pro sebehodnocení (co se ti povedlo a co se dá ještě zlepšit?). Naše hodnocení je vyvážené (pozitiva i negativa), vyjadřujeme se zejména k procesu učení, popř. chování, ne k člověku (chování lze změnit, člověka ne). Snažíme se eliminovat veřejné negativní hodnocení, ale i časté chválení jen těch nejlepších (dávání za vzor) nebo srovnávání.

Hodnocení (obecně) :

Existují 3 druhy hodnocení (podle toho vůči čemu hodnocení vztahujeme):

- 1) Individuální vztahování → vůči vlastnímu výkonu a pokroku
- 2) Kriteriální vztahování → vůči nastavené normě, předem danému kritériu
- 3) Sociální → vztahování vzhledem k určité skupině či průměru třídy, celostátnímu srovnání apod.

Je důležité zapojit všechny typy vztahových norem, žák by s nimi měl mít zkušenost (tj. měl by umět posoudit svůj vývoj, ale i vědět, na jaké je úrovni v dané oblasti, a jak si stojí v poměru k ostatním). Vždy je však třeba uvažovat v souvislosti s negativními dopady daného hodnocení na motivaci. Kriteriální hodnocení je na místě na konci větších časových úseků, ne v průběhu učení. V procesu učení zachováváme možnost zlepšit se, oceňujeme snahu a pokrok. Sociální hodnocení je vhodné v případě výběru zástupců třídy v soutěžích nebo pro výběr budoucího směřování (vhodné vysoké školy, povolání).

- **Podpora sounáležitosti ve třídě** (ne soutěživosti a konkurence) – budování zdravých vztahů, podpora spolupráce, otevřenosti, bezpečí ve skupině. Vytváření příležitostí pro pozitivně emočně nabitě okamžiky prožité v třídním kolektivu (neformální styl).
- **Způsob prezentace požadované činnosti** – nepoužíváme nátlakový styl (*musíš, měl bys* apod.), ale nekontrolující, spíše integrující styl (*chci vám navrhnout, pojďme se podívat na, co si myslíte o...* apod. Akcentujeme přínos úkolu pro učení a život ne pro vnější hodnocení.
- **Formulace cílů a vytváření potřeb** – podporujeme identifikaci a integraci cílů nacházejících se mimo školní kontext (učení pro život), vytváření vnitřních potřeb učení (např. potřeba komunikace v cizím jazyce s lektorem, korespondentem apod.).

- **Pracovní klima třídy** – vytváříme pracovní klima ve třídě, zaměřujeme se na proces učení, ne pouze na výsledky, stále žáky nekontrolujeme a neřídíme (oni se pak cítí kompetentnější, samostatnější). Pocit kontroly nad vlastním učáním zvyšuje vnitřní motivaci.
- **Možnost volby** – pokud je to možné, umožňujeme žákům pocit rozhodovat o procesu učení, mít vliv na směr vlastního učení (včetně důsledků vlastních rozhodnutí). Tyto volby by ale neměly neúměrně zatěžovat učitele při přípravě výuky (zachování vztahové rovnováhy).
- **Dostupné informace** – poskytujeme žákům dostatek informací, které jsou důležité pro rozhodování a řešení zadaných úkolů (snažíme se jim v práci pomoci, ne je nachytat). Např. co nejvíc konkretizujeme své představy výsledků požadované práce formou příkladů, inspirace apod.
- **Důraz na porozumění** obsahu učení (postupů, souvislostí, možnostem řešení problémů) ne jen na zapamatování.
- **Využití motivační forem vyučování:** Využíváme rozmanitých forem, metod výuky a zdrojů - např. otevřené vyučování, projektové vyučování, divergující vyučování, integrovaná tematická výuka (Kovalíková, Olsenová, 1995), využití moderních technologií, herních a kreativních aktivit apod.
- **Adekvátní náročnost úkolů:** zásadní pro motivaci je reálná možnost všech žáků dosáhnout dobrého výsledku, jejich pocit, že zadaný úkol mohou splnit, ne pocit, že uspět mohou jen ti nejlepší nebo nikdo, tj. nedosažitelného ideálu. (Např. pokud je jednička pouze za úkol, který je zcela bez chyby). Je třeba testovat zadání úkolů na sobě nebo na kolegovi a přijímat jiné formy řešení, než které bylo v plánu! Úkol by neměl přesahovat možnosti žáků (vždy je možná individualizace obtížnosti práce v rámci skupiny) Ověřovat, zda všichni žáci rozumí zadání popřípadě dále vysvětlovat.